

Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 1. - 4. Bataljon, Del 1

Indledning

De fire lette bataljoner udgjorde Brigadens kampbataljoner. De følgende tal angiver organisationskemaernes tal, hvorfor de aktuelle styrketal kunne afvige noget.

Bataljonerne var organiseret således:

- Chef med stab (54)
- 3 rekylgeværkompagnier (165).

I stabskompagniet indgik blandt andet:

- sanitetsdeling bestående af: Læger (2), underlæge (1), sygepassere (2), sygebærere (12) samt sanitetslotter (2).
- 1 køkkenvogn, med motorvognsfører og 5 køkkenlotter.

Rekylgeværkompagnierne bestod af:

- Chef med kommandogruppe (27)
- 3 delinger, hver med delingsstrop (7), 3 rekylgeværgrupper (8), maskinpistolgruppe (8) og 47 mm mortergruppe (7).

Kompagniernes træn omfattede:

- Fører (1), Bagagevogn (1), Ammunitionsvogn (1) samt køkkenvogn (1) med 5 køkkenlotter.

Bilag 1 viser, med udgangspunkt i Kilde 2, hvorledes 2. Kompagni af 4. Bataljon var organiseret og bemanded. Det fremgår ikke hvornår oversigten er dateret, men jeg antager at der er tale om tal fra primo maj 1945.

Bevæbning

Brigadens kampbataljoner var lette enheder, hvis tungeste våben var 47 mm morterer. Bevæbningen var derfor traditionelle infanterivåben - pistoler, geværer, maskinpistoler, lette maskingeværer (eller rekylgeværer, som var samtidens danske betegnelse) samt lette morterer.

Brigadens øvrige enheder var udrustet med tilsvarende våben.

9 mm pistol M.40 S

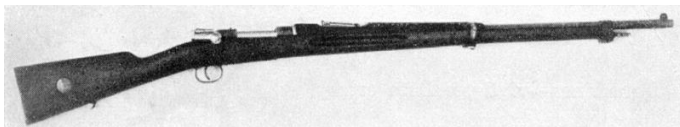
Svensk betegnelse: *pistol m/40*.

Pistolen - af typen *Lahti* - var en svensk udførelse af den finske årmepistol, der blev fabrikeret under Vinterkrigen.

Pistolen betegnes som nærmest et kompromis mellem *Bayard* (den danske *Pistol M.1910/21*) og *Parabellum* (*Luger*). Den savnede *Pistol M.1910/21*'s udvendige hane, man havde til gengæld magasinet i skæftet.

Anvendt i den danske hær efter krigen, under betegnelsen *9 mm pistol M.40 S*.

6,5 mm gevær M.96 S

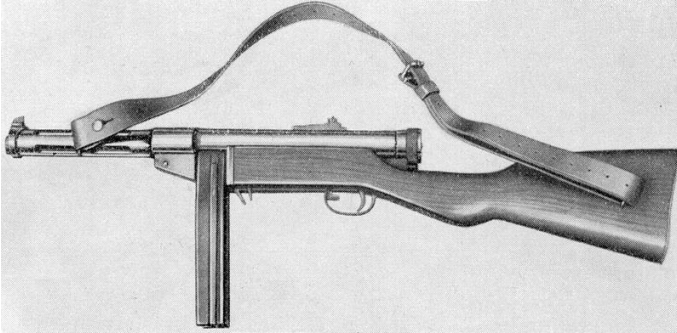
Svensk betegnelse: *6,5 mm gevär m/96*.

Geværet var af typen *Mauser* og var standardvåben i Brigaden.

Geværet blev anvendt i den danske hær efter krigen, under betegnelsen *6,5 mm gevær M.96 S*.

Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 1. - 4. Bataljon, Del 1

9mm maskinpistol M 37/39 S

Svensk betegnelse: 9 mm kulsprutepistol m/37-39.

Maskinpistolen var af typen *Suomi*. Den var af samme type som den danske *maskinpistol M.1941*, blot noget kortere og derved lettere.

Anvendt i den danske hær efter krigen, under betegnelsen *9mm maskinpistol M 37/39 S*.

6,5 mm rekylgevær M.37 S

Svensk betegnelse: 6,5 mm kulsprutegevär m/37.

Rekylgeværet var en videreudvikling af den amerikanske BAR (Browning Automatic Rifle), der blev indført i den svenske hær i 1921.

Rekylgeværet skød med samme patron som *6,5 mm gevær M.96 S*. Visiret kunne indstilles til skydning på mellem 200 og 1.200 m.

Til hvert rekylgevær hørte: 12 magasiner (med 20 skud), vekselpibe i hylster samt værktøjstaske I og II.

6,5 mm kulsprutegevär m/40.

Oprindeligt var Brigaden tiltænkt rekylgeværer af typen *6,5 mm kulsprutegevär m/40*, der blev fremstillet af *Svenska Automatvapen (SAV)*.

Rekylgeværet var i hast sat i produktion og led derfor af en række børnesygdomme; det var i forvejen ikke populært hos de svenske soldater.

Børnesygdommene blev ikke formindsket af indledningsvist ukyndige befalingsmænd, der ikke havde erfaringer med det svenske gastryksprincip, samt en intensiv brug - alt personel skulle i løbet af et par uger skulle presses gennem skydeuddannelsen.

Hvert rekylgevær kom således til at skyde fra solopgang til solnedgang, hvorved adskillige geværer udholdt langt flere skud, end man med rimelighed kunne forlange af noget rekylgevær.

Brigaderernes var stærkt utilfredse med rekylgeværene og der udviklede sig hurtigt en tillidskrise til de våben, der var oplagt på svenske depoter. Hvis rekylgeværet ikke virkede, hvordan så med det øvrige materiel?

For radikalt at fjerne mistilliden bragte Brigadens materielsektion sagen op over for de svenske myndigheder, som hurtigt byttede samtlige udleverede og oplagte våben til *6,5 mm kulsprutegevär m/37*.

Anvendt i den danske hær efter krigen, under betegnelsen *6,5 mm rekylgevær M.37 S*.

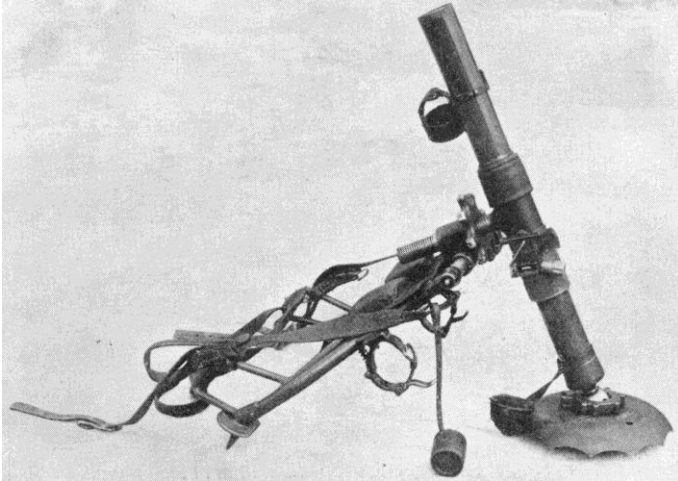
Skydeuddannelse med 6,5 mm rekylgevær M.37 S.
Fra Kilde 1.

Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 1. - 4. Bataljon, Del 1

De norske polititropper i Sverige modtog i størrelsesordenen 480 rekylgeværer af samme type¹. Her var tilfredsheden tilsyneladende ikke meget større, men våbnet overlevede dog krigen og blev siden udleveret til *Heimevernet*, hvor det fik betegnelsen MG40.

Nordmændene havde blandt andet også *6,5 mm kulsprutegevær m/37*, og selvom de to geværer ligner hinanden, så var magasinerne ikke ombyttelige.

47 mm morter M.40 S

Svensk betegnelse: *47 mm granatkastare m/40*.

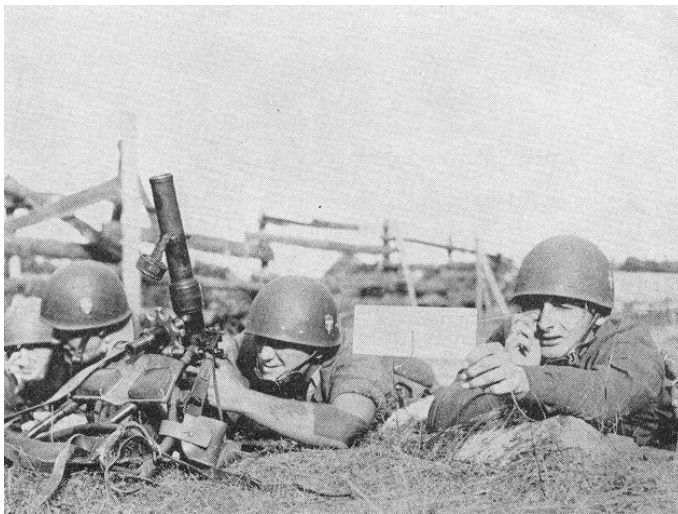
Morteren var af svensk konstruktion; den blev transporteret på i remme på ryggen, idet morterstativet virkede som stativet i en rygsæk.

Til morteren anvendtes *47 mm brisantgranat M.40 S*, der (med stødrør og ladningspatron) vejede 0,69 kg.

Tilbehør: 1 hjålpertaske og 5 granatkasser.

Selve morteren vejede 11,9 kg og den maksimale skudvidde var ca. 500 m.

Anvendt i den danske hær efter krigen, under betegnelsen *47 mm morter M.40 S*.

Skydning med let morter.
Fra Kilde 1.

Signalpistoler

Brigadens materielønsker af 27. april 1944, jf. Kilde 6, forudså behov for 248 signalpistoler. Heraf blev 4 stk. umiddelbart udtaget af de svenske beholdninger og udleveret, mens de resterende først ville tilgå efter fabrikation. Signalpistolerne havde den svenske betegnelse *lyspistol m/29*².

¹ Våpenteknisk materiell for de norske polititropper i Sverige 1943-1945 af Walter Svendsen, Norsk våpenhistorisk Selskap, Årbok 2003, Oslo 2003, ISBN 82-90867-20-4 (side 7-27).

² Foreløbige oplysninger tyder på, at den pågældende signalpistol skulle minde om den svenske *lyspistol m/18*, blot med en kortere pibe. Piberne på *lyspistol m/18* afkortedes senere generelt, hvorefter betegnelsen blev *lyspistol m/18-40*. (Korrespondance med Matts Persson, februar/marts 2004.)

Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 1. - 4. Bataljon, Del 1

Håndgranater

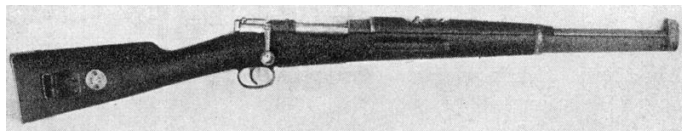
Brigadens håndgranater var af typen *språnghandgranat m/39*, der var en svensk licensfremstilling af den tyske skaft-håndgranat, sandsynligvis *Stielhandgranate 39*. Den tyske håndgranat var ca. 40 cm lang og vejede ca. 625 g.

Andre svenske våben

De følgende våben indgik i Brigadens reservebeholdninger, som medførtes til Danmark, men var tilsyneladende ikke udleveret til brigaderne.

Reservebeholdningerne var ”mobiliseringsbeholdninger”, til brug for nyopstillede enheder i Danmark.

6,5 mm karabin m/94 S

Svensk betegnelse: *6,5 mm karabin m/94*.

Karabinen svarer til *6,5 mm gevär m/96*, blot med kortere pibe.

Anvendt i den danske hær efter krigen, under betegnelsen *6,5 mm karabin M.94 S*.

6,5 mm gevær M.38 S

Svensk betegnelse: *6,5 mm gevär m/38*.

Anvendt i den danske hær efter krigen, under fællesbetegnelsen *6,5 mm gevær M.38 S*.

Geværet var en kortere udgave af *6,5 mm gevär m/96* og anvendte samme ammunition. Geværet fandtes dels i udgaver, hvor de gamle geværer havde fået ny pibe og sigtemidler, dels i en nyfremstillet udgave, som var den, der kom til Danmark.

Afslutning

Del 2 af dette papir omhandler blandt andet soldaternes personlige udrustning.

Kilder

1. *Den danske Brigade* redigeret af Niels Grunnet og Bent Demer, H. Hirsprungs Forlag, København 1945.
2. *Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 2. Kompagni af 4. Bataljon* ved Erik Hegnhøj, udgivet af Den Danske Brigadeforening, København 1995, ISBN 87-90214-01-3.
3. *Svenske våben i den danske hær 1946* af kaptajn I.V. Vorsling, Dansk Artilleri-tidsskrift, 4. hæfte, august 1946, side 105-122.
4. *Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 3. Kompagni af 2. Bataljon* ved Svend Jørgen Nielsen, udgivet af Den Danske Brigadeforening, København 1995, ISBN 87-90214-06-4.
5. *Nogle erfaringer og minder fra Den danske Brigades materielanskaffelser* af kaptajn, våbeningeniør, Einar Lund og kaptajn H.C. Engel, Dansk Artilleri-tidsskrift, 5. hæfte, oktober 1946, side 155-189.
6. *Hjälp till Danmark - Militära och politiska förbindelser 1943-1945* af Ulf Torell, Allmänna Förlaget, Stockholm 1973, ISBN 31-38-01693-1.
7. *Brigaden - Den danske Brigade i Sverige 1943-1945* af Knud J.V. Jespersen, Gyldendal, København 1993, ISBN 87-00-14924-1.
8. *1½ år med Den Danske Brigade* af oberstløjtnant P.A. F. Norup (stabschef ved Brigaden), Militær Tidsskrift 1947, side 271-308 og 353-406.
9. Den nu nedlagte "Mats' Weapons Page" (Mats Persson) - Beskrivelse af svenske våben.

Per Finsted

Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 1. - 4. Bataljon, Del 1, Bilag 1

2. Kompagni/4. Bataljon (maj 1945) (I alt 137 mand og 4 lotter)

Kompagnichef	1. Deling (35)	2. Deling (45)	3. Deling (42)
Kaptajn J.M.J. Lyng	Delingsfører Næstkommanderende Maskinpistolskytte	Delingsfører Næstkommanderende Maskinpistolskytte Maskinpistolskytte Fodordonnans 1 Fodordonnans 2 Fodordonnans 3 Fodordonnans 4	Delingsfører Næstkommanderende Maskinpistolskytte Maskinpistolskytte Fodordonnans 1 Fodordonnans 2 Fodordonnans 3
Kommandogruppe (10)	1. Rekylgeværgruppe	1. Rekylgeværgruppe	1. Rekylgeværgruppe
Næstkommanderende Kommandoofticer Maskinpistolskytte Maskinpistolskytte Maskinpistolskytte Fodordonnans Fodordonnans Fodordonnans Cykelordonnans Cykelordonnans	Gruppefører Maskinpistolskytte Rekylgeværskytte Rekylgeværhjelper Forsyner 1 Forsyner 2 Forsyner 3	Gruppefører Maskinpistolskytte Rekylgeværskytte Rekylgeværhjelper Forsyner 1 Forsyner 2 Forsyner 3 Forsyner 4	Gruppefører Maskinpistolskytte Rekylgeværskytte Rekylgeværhjelper Forsyner 1 Forsyner 2 Forsyner 3 Forsyner 4
	2. Rekylgeværgruppe	2. Rekylgeværgruppe	2. Rekylgeværgruppe
	Gruppefører Rekylgeværskytte Rekylgeværhjelper Forsyner 1 Forsyner 2	Gruppefører Maskinpistolskytte Rekylgeværskytte Rekylgeværhjelper Forsyner 1 Forsyner 2 Forsyner 3 Forsyner 4	Gruppefører Maskinpistolskytte Rekylgeværskytte Rekylgeværhjelper Forsyner 1 Forsyner 2 Forsyner 3 Forsyner 4
Træn (4 + 4 lotter)	3. Rekylgeværgruppe	3. Rekylgeværgruppe	3. Rekylgeværgruppe
Fører Køkkenvogn (m/motorvognsfører) Bagagevogn (m/motorvognsfører) Ammunitionsvogn (m/motorvogns- 4 køkkenlotter fører)	Gruppefører Rekylgeværskytte Rekylgeværhjelper Forsyner 1 Forsyner 2 Forsyner 3 Forsyner 4	Gruppefører Maskinpistolskytte Rekylgeværskytte Rekylgeværhjelper Forsyner 1 Forsyner 2 Forsyner 3 Forsyner 4	Gruppefører Maskinpistolskytte Rekylgeværskytte Rekylgeværhjelper Forsyner 1 Forsyner 2 Forsyner 3
	Maskinpistolgruppe	Maskinpistolgruppe	Maskinpistolgruppe
	Gruppefører Pioner 1 Pioner 2 Maskinpistolskytte Forsyner 1 Forsyner 2 Forsyner 3	Gruppefører Pioner 1 Pioner 2 Maskinpistolskytte Forsyner 1 Forsyner 2 Forsyner 3 Forsyner 4	Gruppefører Pioner 1 Pioner 2 Maskinpistolskytte Forsyner 1 Forsyner 2 Forsyner 3
	Mortergruppe	Mortergruppe	Mortergruppe
	Gruppefører Maskinpistolskytte Morterskytte Mortershjelper Mortersforsyner 1 Mortersforsyner 2	Gruppefører Maskinpistolskytte Morterskytte Mortershjelper Mortersforsyner 1	Gruppefører Maskinpistolskytte Morterskytte Mortershjelper Mortersforsyner 1

Fremstillet med udgangspunkt i oversigt fra Kilde 2. Det fremgår ikke heraf, hvornår oversigten er dateret, men jeg antager at der er tale om tal fra primo maj 1945. I forhold til kilden har jeg tilpasset betegnelserne på visse funktioner, således at de i højere grad afspejler gængs sprogbrug.

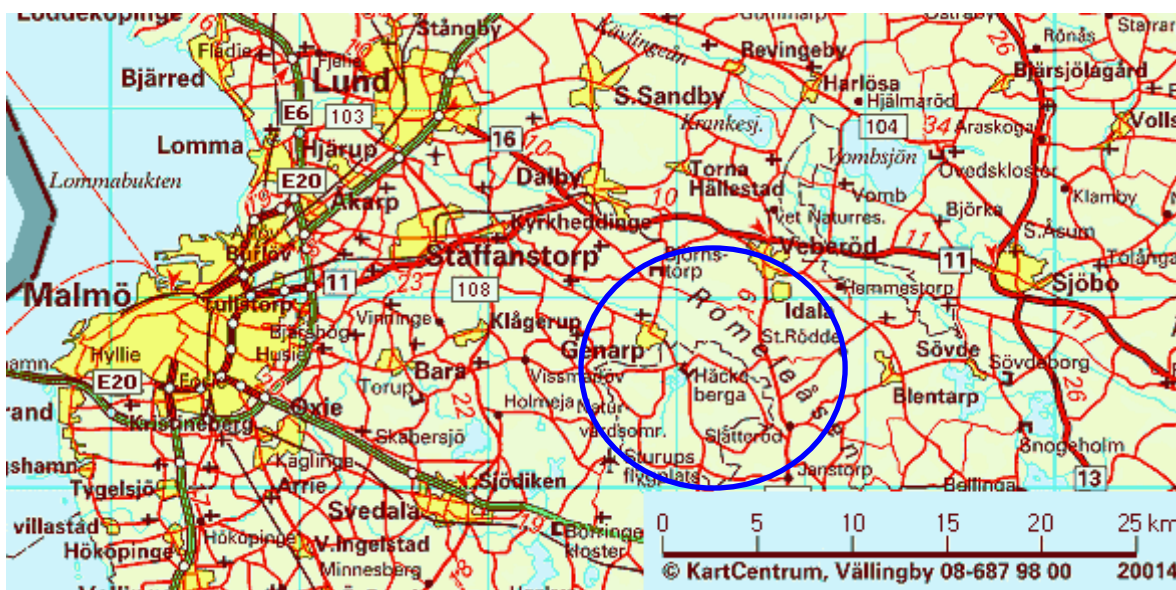
Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 1. - 4. Bataljon, Del 2

Indledning

Brigaden fuldt ud. Hovedparten af Brigadens materiel, herunder våben, ammunition og Brigaden blev - for første, og sidste gang - samlet i Skåne i midten af april 1945.

Lejren lå mellem byerne Genarp og Veberöd, med Häckeberga Slot som den centrale lokalitet. Lejren var indrettet i svenske militærtelte, opstillet af svenske soldater.

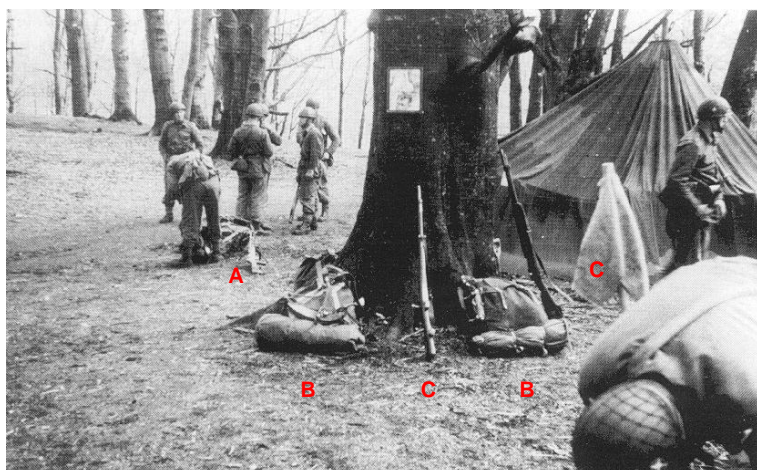
I løbet af de næste dage mobiliserede køretøjer, som hidtil havde været oplagt på svenske militære depoter, eller depoter under svensk kontrol, blev nu udleveret.

Fra www.skandetourist.com (nedlagt).

Om udrustning mv.

Soldaternes personlige udrustning er søgt illustreret ved en række fotografier fra majdagene 1945, hentet fra kildematerialet.

Opbrud fra beredskabslejren i Skåne.

Fra Kilde 1.

Soldaterne er sandsynligvis en rekylgeværgruppe, samlet bag et af lejrens svenske militærtelte.

- A: Rekylgevær M.37 S.
- B: Rygsæk og feltspade.
- C: Gevær M.96 S.

På ryggen af rekylgeværskytten (A) ses hans feltflaske.

Soldaterne er iført Brigadens feltuniform, som senere blev benævnt M/44 svensk, og den svenske m/37 stålhelmet.

Ikke alle brigaderer var dog så "eksklusivt" udstyret; nogle måtte klare sig det drejlstøj, som de havde brugt under uddannelsen.

Ved midnatstid, natten mellem 4. og 5. maj 1945, får Brigaden ordre til opbrud og forskydning til Helsingborg. Oprindeligt var Malmø udset til at være udskibningshavn, men det blev ændret i den 11. time. En række hastige improvisationer fra danske og svenske stabsofficerer gjorde det herefter muligt at få Brigadens land- og marinestyrker samlet i Helsingborg om morgenen den 5. maj 1945.

Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 1. - 4. Bataljon, Del 2

Transporten til havnen i Helsingborg skete dels i Brigadens egne køretøjer dels i svenske militærlastvogne; svensk politi og militære enheder sørgede for vejvisning mv. Morgenduelige skåninger samledes langs marchvejene og flere troede, at krigen nu var kommet til Sverige.

Enhederne blev samlet med henblik på - fredsmæssig - overfart. Rækkefølgen var således, først 1. - 4. Bataljon (kampbataljonerne), så 5. (tunge) Bataljon og siden de øvrige enheder.

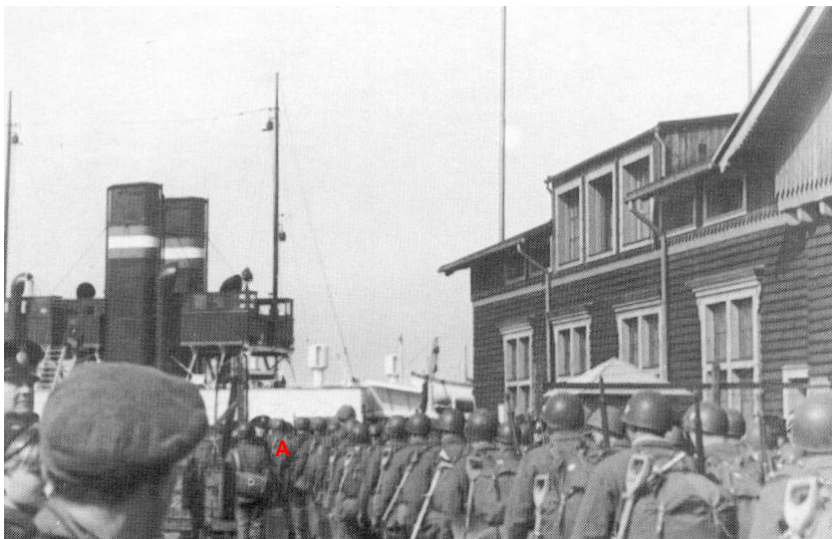
Let mortergruppe i Helsingborg, 5. maj 1945. Fra Kilde 1.

Soldaten A bærer en granatkasse i hver hånd; soldaten B er muligvis ligeledes udrustet, men kun kassen i venstre hånd kan ses på billedet.

Billedet giver også et indtryk af brigaderernes øvrige udrustning - rygsækken og den lange svenske feltspade.

Transporten til Danmark foregik på rent dansk køl. Under tiden i Sverige var der udarbejdet forskellige planer for, hvorledes sejladsen skulle foregå - krigsmæssigt eller fredsmæssigt; på svenske skibe, på danske skibe eller en kombination.

Efterhånden var der dog kommet så mange danske skibe til Sverige (behandles senere i et papir om Den danske Flotille), at det ikke var nødvendigt at bruge svenske fartøjer.

På vej ombord i en dansk færg (DSB færgen *Dan* eller *Svea*), der blev indsat i transporten. Fra Kilde 3.

Flotillens transportkapacitet indbefattede blandt andet DSB færgen *Store Bælt* samt dampisbryderfærgerne *Holger Danske* og *Mjølner*. Sidstnævnte tjente som kommandoskib ved overfarten.

Soldaten A bærer en sanitetstaske på ryggen, muligvis den Sygehjælpertaske II, som egentlige sygehjælpere var udrustet med. Soldaten afgiver tilsyneladende en melding til en marineofficer.

Ikke alle soldater sejlede på "første klasse", men blev overført i Flotillens kuttere.

1. Kompagni af 1. Bataljon var udset til at være fortrup og fik tildelt 7 små bevæbnede kuttere. Det var antaget, at Modstandsbevægelsen holdt de vigtigste dele af Helsingør havn, minering var ukendt, 3 tyske ubåde var observeret i Sundet, og Kronborg var belagt med tyskere. Vi gik ombord klokken 08.30. Angrebsmål: Forskellige punkter i havnen, og når disse var besat skulle der dannes et snævert brohoved om havnen. 2. og 3. Kompagni skulle følge efter i større kuttere og havde til opgave at udvide brohovedet og danne bataljonens reserve ... (Fra Kilde 3.)

Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 1. - 4. Bataljon, Del 2

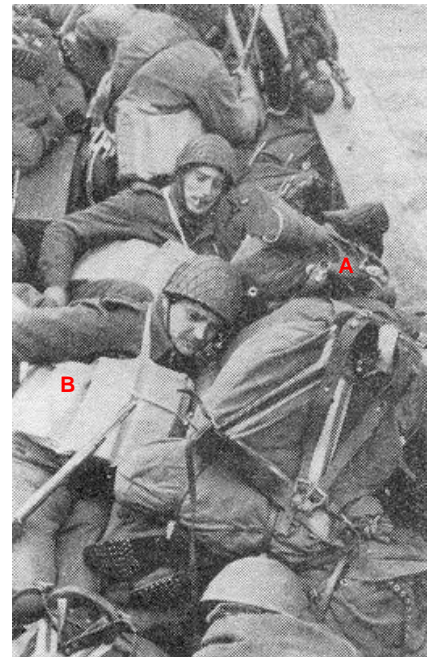
K-både¹ på vej mod Danmark.
Fra Kilde 4.

Kutterens luftværnsmaskingeværer (A) er af typen 8 mm Maskingevær M.36 S.

Overfart. Fra Kilde 4.

Sammenkrøbet på dækket af en kutter, er soldaterne på vej mod Helsingør. De medfører hver et par reservestøvler

Redningsvestene, der blev udleveret ved ombordstigningen, var en del af det materiel, der var indkøbt til Flotillen, med henblik på overfarten.

Billedet viser den legendariske chef for 1. Bataljon, kaptajn H.J. C. Jensen, med tilnavnet *Marokko-Jensen*, fordi han som ung havde gjort tjeneste i Fremmedlegionen.

Her ses han på kajen i Helsingborg, sammen med en af Brigadens to engelske forbindelsesofficerer, der nu, hvor deres tilstedeværelse er blevet officiel, har anlagt sit engelske battledress.

I livremmen fører kaptajnen pistolhylster (A), to håndgranater (B) samt felthue (C).

Afslutning

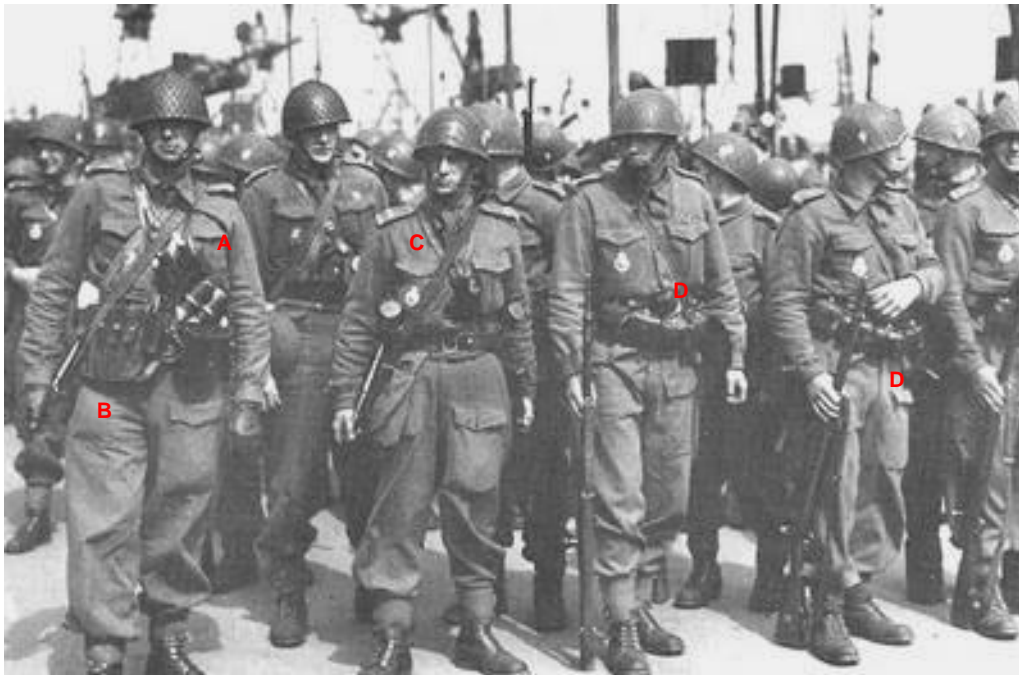
Landgangen i Helsingør forløb helt fredelig og en stor menneskemængde hilste brigaderne velkommen hjem, med flag og velkomsthilsner - "Velkommen hjem! Har I nogen svenske cigaretter?"

Mange, især menige brigaderer, var meget skuffede over, at de ikke var nået hjem "i tide". De havde håbet på, at de kunne være med til at smide tyskerne ud af landet, og nu forløb det hele så fredeligt. Under indmarchen i København dagen efter skulle det blive mere alvorligt for nogle enheder, men herom i et kommende papir om 5. (tunge) Bataljon.

Læs også om Brigadens hjemkomst i artiklen af Erik Sinding *Da Brigaden kom hjem fra Sverige*, der findes på side 50-57 i antologien *Frihedskampens Veteraner*, Mindeudgave, 29. august 2003.

¹ K-bådene var 9 danske kystbevogtningskuttere, der var undsluppet til Sverige 29. august 1943.

Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 1. - 4. Bataljon, Del 2

1. Bataljons fortrop på kajen i Helsingør.
Fra [Brigadeforeningens hjemmeside](#).

Officeren på højre fløj har sin feltkikkert² (A) om halsen. I livremmen fører han taske til maskinpistolmagasiner (B); endvidere fører han to håndgranater samt pistoltaske; maskinpistolen bæres overhængt, på højre hofte. Befalingsmanden bærer, som de øvrige soldater sit brigademærke (C) på højre brystlommens springfold. Geværskytterne bærer læderpatronbælte (livrem) (D) af svensk model; patrontaskerne kunne rumme 40 patroner pr. stk.

Brigademærke og kokarde (metal) til felthuen (skråhue).

Billedet af Brigademærket stammer fra en desværre nedlagt side om Forsvarets afdelingsmærker; billedet af kokarden stammer fra Tommy Hjortkær Hansen [Samlersiden](#).

Kilder

1. *Brigaden - Den danske Brigade i Sverige 1943-1945* af Knud J.V. Jespersen, Gyldendal, København 1993, ISBN 87-00-14924-1.
2. *Den danske Brigade* redigeret af Niels Grunnet og Bent Demer, H. Hirsprungs Forlag, København 1945.
3. *Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 1. Kompagni af 1. Bataljon* ved Jens Wolff, udgivet af Den Danske Brigadeforening, København 1995, ISBN 87-90214-02-1.
4. *Nogle erfaringer og minder fra Den danske Brigades materielanskaffelser* af kaptajn, våbeningeniør, Einar Lund og kaptajn H.C. Engel, Dansk Artilleri-tidsskrift, 5. hæfte, oktober 1946, side 155-189.

Per Finsted

² Til Brigadens feltkikkerter knytter sig følgende noget specielle historie. Kikkerter skulle indkøbes på det frie marked, men der var ingen at få. En svensk forretningsmand, der havde hjulpet med andre anskaffelser, meddelte at han kunne skaffe kikkerter af en antagelig kvalitet og til rimelig pris - fra Tyskland! Brigaden skulle have kikkerter, så der blev afgivet en ret stor ordre, som telegrafisk blev videresendt til den tyske leverandør. Handelsforbindelserne blev dog ikke af længere varighed og efter at del kikkerter var leveret, kom de store bombeangreb på Berlin. En skønne dag modtog Brigaden et brev fra den svenske forretningsmand, som kort og godt meddelte: "Vi beklager ikke at kunne færdiggøre den modtagne ordre på kikkerter, da vor leverandør af letforklarlige årsager ikke mere er leveringsdygtig." (Fra Kilde 4.)

Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 1. - 4. Bataljon, Del 3

Indledning

Del 2 af dette papir efterlod mere eller mindre bataljonerne på kajen i Helsingør Havn, så det er vel passende at afslutte beretningen om de 4 lette bataljoner med at følge dem til deres bestemmelsessteder i København.

Fra Helsingør til København

Den 6. maj 1945 blev bataljonerne, med tog, transporteret fra Helsingør til København (Hellerup). Brigadens øvrige motoriserede og cykelbårne enheder forskød ved egen kraft.

Brigaderer på Helsingør Station, 6. maj 1945. Fra [Den danske Brigade, Forlaget Din Bog, Dragør](#).

De nærmere omstændigheder om trommen kendes ikke, men jeg mener at erindre, at der i et Billedblad, måske et særnummer fra 20-året for Befrielsen, findes en farveudgave af fotografiet.

Skulle nogen have billedet i farver, så hører jeg gerne om det.

Bataljonerne blev udladet på Hellerup Station, hvorfra de - efter nogen ventetid - ad forskellige ruter begav sig mod deres bestemmelsessteder¹:

- 1. Bataljon:**
- 2. Bataljon:**
- 3. Bataljon:**
- 4. Bataljon:**

Havremarkens Skole, Husumgade (Nørrebro)
 Frankrigsgades Skole (Amager)
 Oehlenschlägersgades Skole (Vesterbro)
 Matthæusgades Skole (Vesterbro)

Der var lagt op til en sand heltemodtagelse og overalt blev soldaterne mødt af glade borgere, som hilste dem velkommen hjem.

Nok var de ikke de direkte befriere, men de var dog den største allierede styrke, der endnu var nået til Danmark, så der var al mulig grund til at juble.

Brigaderer ved Hellerup Station, 6. maj 1945. Fra [Den danske Brigade, Forlaget Din Bog, Dragør](#).

Marchruterne var offentliggjort i aviserne, så indmarchen kunne få maksimal effekt.

En uheldig konsekvens af denne foranstaltning var, at forskellige subversive elementer - HIPO'er, desperate tyskere og/eller andre skydegale elementer - således fik et grundlag for at kunne planlægge ildoverfald og snigskyttevirksomhed mod Brigadens enheder.

I hvilken udstrækning der er tale om en egentlig planlagt og i nogen udstrækning koordineret indsats, eller om der var tale om spontane reaktioner, kan dog ikke direkte afgøres ud fra kilderne.

¹ Fra *Brigadebladet*, Nr. 2, april 1989.

Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 1. - 4. Bataljon, Del 3

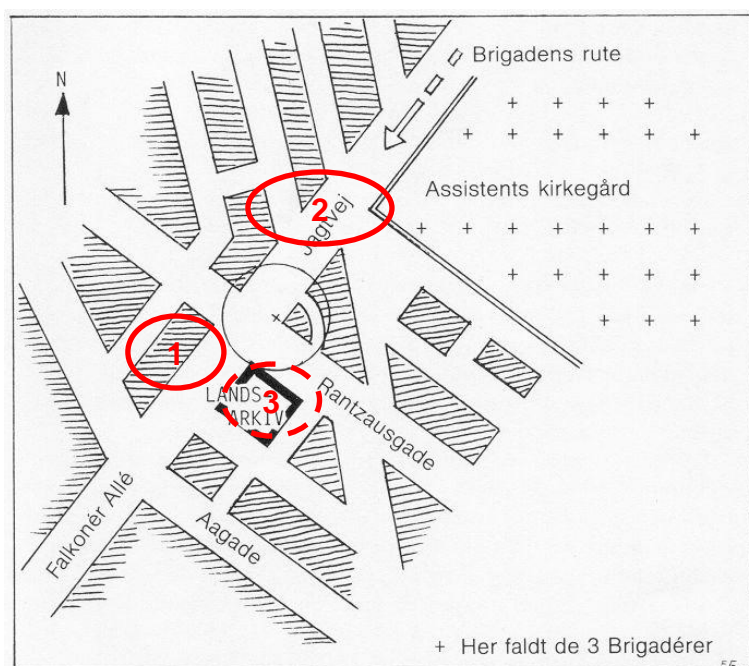
Brigaderer på Lyngbyvej, 6. maj 1945. Fra Kilde 1.

Området ser i dag noget anderledes ud, men så vidt jeg kan identificere husene, så er stedet umiddelbart syd for krydset Lyngbyvej - Haraldsgade/Sejrøgade (bag sporvognen).

Har jeg ret, så er husrækken i billedets venstre side, i dag erstattet af et noget lavere, tilbagetrukket indkøbscenter.

Ildkamp

4. Bataljon brød op fra Hellerup Station ved 19-tiden, hvor den ad Strandvejen, Østerbrogade og Jagtvej marcherede mod Matthæusgades Skole på Vesterbro.

Marchformationen bestod af en forspids, til fods og på cykel, efterfulgt af 1. og 2. Kompagni i marchkolonne. 3. Kompagni sluttede formationen, i enkeltkolonne.

Da kompagniet, klokken cirka 20.15, befinder sig i krydset Jagtvej - Rantzausgade, bliver der åbnet ild, med automatvåben, mod kolonnen - fra husene modsat Landsarkivet (1) og fra husene bagfra (placering ikke nærmere specificeret) (2).

Detaljerne i den efterfølgende operation er ikke helt lette at hitte rede i, men det står klart, at brigaderernes intensive uddannelse i bykamp nu virkelig kom dem til gode.

Der meldes også om (senere) spredt skydning fra Landsarkivets have (3).

Kortskitsen stammer fra Kilde 3.

Menig 308 Hirsch Reib Zneider (5. januar 1919) dræbes på stedet, af et skud i hjertet, mens to andre - menig 236 Freddy Helge Otto Mønsted (20. november 1924) og menig 4088 Arne Olesen (22. august 1919) - bliver hårdt såret. Herudover bliver 14 andre lettere sårede og en får chok.

De to hårdt sårede dør efterfølgende af deres sår - 4088 Arne Olesen, der blev såret i to omgange, dør 8. maj 1945 og 236 Freddy Helge Otto Mønsted dør 12. maj 1945.

Efter beskydningen søger brigadererne straks dækning; de sårede ydes førstehjælp og bringes til en, i en grøntforretning, hastigt oprettet forbindeplads.

Fjendens position (1) stedfæstes til en flagsmykket altan på fjerde sal, og en voldsom ild rettes nu mod altanen og de omkringliggende vinduer. Samtidig sendes mindre patruljer ind for at afsøge gårdene, mens andre søger at komme i stilling på tagene i de omkringliggende ejendomme.

Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 1. - 4. Bataljon, Del 3

Efter 20 minutter er fjenden nedkæmpet eller forsvundet. 5 fjender lå dræbt i området og 4 var taget til fange. Et ukendt antal blev såret, inklusive nogle af de mange tilskuere.

Hele området afsøges, hvorefter marchen genoptages - formationen er nu mere krigsmæssig - i to enkeltkolonner, langs husmurene.

Omkring 23.30 er 4. Bataljon så endelig fremme ved Matthæusgades Skole.

Brigaderer under krigsmæssig fremrykning i København, 6. maj 1945. Fra Kilde 1.

Den bagerste soldat ser ud til at være rekylgeværhjælper, idet han fører vekselpibetasken på ryggen.

Andre træfninger

1. og 3. Bataljon blev ved deres bestemmelsessteder udsat for snigskyttevirksomhed fra formodede HIPO'er, som dog hurtigt blev nedkæmpet. Under oprensningsaktionerne sparede brigadererne hverken patroner eller håndgranater, nu de fik endelig fik lejlighed til at slå mod fjender, oven i købet af den allerværste slags.

1. Bataljon havde 2 lettere sårede, hvoraf den ene var den senere hærchef, daværende premierløjtnant A.C.B. Vegger, der blev ramt af et strejfskud i den ene kind.

Kilde 1 citerer generalen for senere at have fortalt, at hans kammerater - på baggrund af hans nødtørftige forbindelse - spurgte, om han var blevet opereret for en tandbyld ...

Kilder

1. *Brigaden - Den danske Brigade i Sverige 1943-1945* af Knud J.V. Jespersen, Gyldendal, København 1993, ISBN 87-00-14924-1.
2. *Den danske Brigade* redigeret af Niels Grunnet og Bent Demer, H. Hirschsprungs Forlag, København 1945.
3. *Dansk soldat i Sverige 1943-1945, Den danske Brigade - som jeg oplevede den* ved Erik Frost, udgivet af Den Danske Brigadeforening, København 1989, ISBN 87-88214-230.

Per Finsted

Mindestenen ved Landsarkivet (marts 2004).

Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 1. - 4. Bataljon, Del 3

Efterskrift

Sergent Strange Garset, fra 1. Bataljon, fotograferet på Østerbrogade den 6. maj 1945.

Billedet stammer fra bladet Frihedskampens Veteraner, Nr. 172, marts 2003, hvor Strange Garset kort omtaler sine oplevelser ved Brigaden i Sverige.

I artiklen anføres dateringen som 5. maj 1945, hvilket næppe kan passe, da bataljonen først kom til København den 6. maj 1945. Jeg har derfor tilladt mig at anføre dateringen som angivet.

Sergenten er bevæbnet med både maskinpistol og pistol. Endvidere bærer han to håndgranater i bæltet. På højre brystlomme springfold ses Brigademærket.

Om højre overarm bæres Brigadearmbindet.

Brigadearmbind og Frihedskæmperarmbind

Den nu nedlagte hjemmesiden for Modstandsbevægelsen på Nordvestfyn 1940 - 1945 havde en særlig sektion om Frihedskæmperarmbind og den følgende beretning bygger til dels på denne kilde.

Den Danske Brigade i Sverige havde oprindeligt eget armbind, der blev fremstillet i mindst 5.000 stk. eksemplarer. De oprindelige armbind blev syet i Sverige, af brigadestabens kvindelige kontorpersonale, da man af hemmeligholdelsesgrunde ikke ønskede at give ordren til et skrædderfirma.

Brigadearmbindet er af tyndt rødt stof, 11 cm bredt, med 23 mm brede hvide kantbånd. På midten er påsyet et broderet mærke 6x3 cm med krone og navnet "DANMARK" i hvid farve. Brigadearmbindet blev kun udleveret i et mindre antal den 4.-5.maj 1945 og derpå igen straks inddraget. Brigadererne fik herefter udleveret det velkendte blå-rød-hvide armbind, med påsyet metalrigsvåben.

På de billeder, der er vist i nærværende papir, bæres armbind af begge typer. På billedet fra Helsingør Station ser det ud til, at Brigadererne bærer Frihedskæmperarmbind, mens de øvrige billeder viser Brigadearmbindet i brug. Jeg er desværre ikke bekendt med de pågældende enheder, der er vist på billederne, men de forskellige armbind kan antyde, at nogle enheder bar armbind af den ene type, mens andre enheder anvendte den anden type.

Brigadearmbindet blev senere anlagt som Hjemmeværnsforenings armbind M/1947 (billedet).

Forinden var det broderede mærke fjernet og en 1 cm bred hvid midterstribe var påsyet det røde stof. Ændringen blev udført hos *Magasin du Nord*, formedes kr. 0,19 pr. armbind.

Billedet stammer fra *Hjemmeværnets Uniformshistorie* af F. Løvschall, Skandinavisk Bogforlag, Odense 1984, ISBN 87-7501-178-6, som dels indeholder yderligere redegørelser for armbindets omdannelse, dels anviser yderligere kilder til historien bag og varianter af Frihedskæmperarmbindet.

/Per Finsted

Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 1. - 4. Bataljon, Del 4

Et farvebillede ...

Del 3 af dette papir omtalte jeg en erindring om et farvebillede, hvori Brigadens trommeslagere indgik. Ganske tilfældigt stødte jeg på et hæfte, som udkom som tillæg til Berlingske Tidende 2. maj 1970 i anledning af 25 året for Befrielsen, og heri var så det billede jeg tænkte på. Det viste sig dog ikke at være fra Helsingør, men fra København.

Om trommerne

Med skam at melde kender jeg ikke de nærmere omstændigheder om trommerne, som givet har deres helt egen historie.

De ligner danske militære marchtrommer, men er dybere og har en "sølvfarvet" trommekedel.

Til sammenligning bringes en tegning af Ove Meier fra Kilde 2:

Reservehornblæser fra Livgarden.

Afslutning

Kender nogen den nærmere historie om trommerne, trommeslagerne etc., så er jeg meget interesseret i at høre nærmere.

Kilder

1. *Forår, flag og frihed*, tillæg til Berlingske Tidende 2. maj 1970 i anledning af 25 året for Danmarks Befrielse.
2. *Danmarks Hær og Flåde, Udklipsbog nr. 4411*, tegnet af Ove Meier, Arthur Jensens Kunstforlag, København, uden år (ca. 1941).
3. Kort historisk rids over Livgardens Tambourkorps, [Livgardens hjemmeside](#), se *Vagtkompagniet*.

Per Finsted